

**KATE
ATKINSONOVÁ**
**NĚCO
ZA NĚCO**

Pořádná staromódní detektivka

ARGO

NĚCO ZA NĚCO

KATE
ATKINSONOVÁ
NĚCO
ZA NĚCO

Pořádná staromódní detektivka

Přeložila Veronika Volhejnová

Argo

One Good Turn

Czech edition © Argo, 2020

Copyright © Kate Atkinson 2006

Translation © Veronika Volhejnová, 2020

Cover art © Neil Johnston, 2020

ISBN 978-80-257-3219-9 (váz.)

ISBN 978-80-257-3285-4 (e-kniha)

*Pro Debbie, Glynis, Judith, Lynn, Penny, Sheilu a Tessu.
Proto, že takové jsme byly a takové jsme.*

Male parata, male dilabuntur.
(Zle nabył, zle pozbył.)

(Cicero, *Filipiki*, II. 27)

Úterý

Ztratil se. Na to nebyl zvyklý. Byl z těch výkonných mužů, kteří si věci plánují a plány pak provádějí. Teď se ale proti němu spiklo úplně všechno, a to způsobem, který, jak soudil, nemohl předvídat. Na dálnici A1 trčel po dvě otupující hodiny v zácpě, takže když dorazil do Edinburghu, bylo už pozdě dopoledne. Pak se zamotal v systému jednosměrek a nakonec ho zastavila ulice uzavřená kvůli havárii vodovodu. Celou cestu na sever vytrvale, nemilosrdně přšelo a déšť začal polevovat teprve až na kraji města. Davy ovšem déšť neodradil – vůbec mu nedošlo, že v Edinburghu právě probíhá FESTIVAL a že to znamená hordy lidí v ulicích, kteří se chovají jako o karnevalu nebo jako kdyby právě vyhlásili konec války. S edinburghským festivalem měl do téhle chvíle něco společného snad jen tenkrát, když omylem zapnul v televizi *Noční hovory o umění*, kde zrovna parta středostavovských kokotů žvanila o nějakém snobském alternativním představení.

Nakonec skončil ve špinavém srdci města, na ulici, která se kdoví-proč zdála být níž než ostatní, jako černá městská rokle. Dlažba byla mastná a po dešti klouzala a on musel jet hodně opatrně; ulice byla plná lidí, kteří postávali v hloučcích uprostřed silnice nebo ji bez rozmýšlení přecházeli, jako by jim nikdo nikdy neřekl, že vozovka je pro auta, pro chodce že jsou chodníky. Skoro přes celou ulici se jako had táhla fronta – lidé čekali, až budou vpuštěni do čehosi, co zvenčí vypadalo jako díra po bombě, ale co byla zjevně „Fringe scéna 164“, jak hlásala velká tabule u vchodu.

Na řidičském průkazu v jeho kapse stálo jméno Paul Bradley. „Paul Bradley“ bylo příjemně zapomenutelné jméno. Od jeho skutečného jména ho teď dělilo několik postupných kroků a měl už pocit, že mu snad nikdy ani nepatřilo. Když nepracoval, často (ale

ne vždycky) vystupoval pod jménem „Ray“. Pěkné a prosté. Ray jako paprsek. Paprsek světla, paprsek tmy. Paprsek slunce. Paprsek noci. Rád střídal identity, jako by prokluzoval skulinami. Pronajatý peugeot, který řídil, byl tak akorát – žádné nablýskané chlapácké auto, ale obyčejný vůz, jakým by tak asi jezdil obyčejný chlápek. Obyčejný chlápek jako Paul Bradley. Kdyby se ho někdo zeptal, co dělá, tedy co dělá Paul Bradley, odpověděl by: „Nuda. Jsem obyčejná kancelářská krysa. Postrkuju papíry v účtárně.“

Řídil, zároveň luštil plán Edinburghu a pokoušel se přijít na to, jak uniknout z téhle příšerné ulice. Vtom mu někdo napochodoval rovnou před auto. Byl to ten typ, jaký nesnášel – tmavovlasý mladík s brýlemi v tlustých černých obroučkách, s dvoudenním strništěm a se žvárem v koutku úst. V Londýně jich byly stovky, všichni se snažili vypadat jako francouzští existencialisté ze šedesátých let. Vsadil by se, že ani jeden z nich nikdy neotevřel filozofickou knihu. On sám přečetl kdeco – Platóna, Kanta, Hegela. Dokonce uvažoval o tom, že by mohl jednou filozofii vystudovat.

Dupl na brzdu a toho obrýleného nesrazil, jen ho donutil uskočit, trochu jako když toreador uhýbá před býkem. Mladík se rozzuřil, mával cigaretou, řval a vystrkoval prostředníček. Nezájímavý, způsobu žádné – jsou jeho rodiče pyšní na svou výchovu? Paul Bradley nesnášel kouření, považoval ho za nechutný zvyk, a taky nesnášel chlápky, co člověku ukazují prostředníček a se sprostým řevem ho někam posílají, až jim od špinavé, nikotinem zežloutlé pusy odletují sliny.

Ucítíl ránu, asi takovou, jako když člověk za tmavé noci přejede lišku nebo jezevce, ale tohle bylo zezadu a postrčilo ho to vpřed. Ještěže ten brejloun už skončil svoje tanečky a odskákal z cesty, jinak byl placatý. Podíval se do zpětného zrcátka. Modrá honda civic, řidič zrovna vystupoval. Mohutný chlap, svaly jako kulturista, ale byly to svaly z posilovny, ne takové, jaké jsou potřeba, když jde o život. Tenhle by nevydržel tři měsíce v džungli nebo v poušti, jako by to dokázal Ray. Nevydržel by ani den. Na sobě měl řidičské rukavice, takové ty černé, kožené, hnusné, s otvory pro klouby. Vzadu v autě měl psa, masitého rotvajlera, přesně ten typ zvířete, jaký by člověk u takového chlápka čekal. Vůbec to bylo chodící kliše. Pes vzadu hystericky vyváděl, celé okénko už bylo popraskané, drápy škrábaly o sklo. Ten pes mu moc starostí nedělal. Psy zabíjet uměl.

Ray vystoupil a obešel auto, aby obhlédl škody. Řidič hondy na něj začal rvát: „Ty zasranej *debile*, co jako kurva děláš?“ Angličan. Ray

se pokusil přijít na nějakou uklidňující, nekonfrontační odpověď – bylo jasné vidět, že ten chlápek je papiňák těsně před výbuchem, že *chce* vybuchnout – poskakoval tam jako těžká váha bez kondice. Ray zaujmul neutrální postoj, nasadil neutrální výraz, ale pak zaslechl, jak přihlížející dav kolektivně zalupal po dechu hrůzou, uvědomil si, že tomu chlapovi se najednou zničehonic objevila v ruce baseballová pálka, a pomyslel si: *do prdele*.

Na několik vteřin to byla jeho poslední myšlenka. Když byl zase schopen myslet, ležel na zemi a držel se ze strany za hlavu, kam ho ten chlap praštil. Slyšel zvuk rozbíjeného skla – ten hajzl mu vytloukal okénka u auta. Neúspěšně se pokusil vydrápat na nohy, ale podařilo se mu dostat jen na kolena, jako by se modlil, a ten chlap se k němu blížil s pálkou zvednutou, potězkával ji v ruce a zjevně byl rozhodnutý odpálit mu lebku. Ray zvedl paži, aby se chránil, ale tím se mu hlava zamotala ještě víc. Padl zpátky na dlažbu a pomyslel si přitom, *proboha, je tohle konec? Vzdal to, opravdu to vzdal – to ještě neudělal nikdy v životě –*, a najednou někdo vystoupil z davu, rozmáchl se něčím černým a hranatým, hodil to po chlápkovi z hony a trefil ho do ramene, až zavrával.

Ray znovu na pár vteřin ztratil vědomí, a když se probral, skláněly se nad ním dvě policistky, jedna říkala: „Moc se nehýbejte, pane,“ a ta druhá vysílačkou volala sanitku. Bylo to poprvé v životě, kdy byl rád, že vidí policii.

Martin ještě nikdy v životě nic takového neudělal. Nezabíjel dokonce ani mouchy v domě, trpělivě za nimi chodil se skleničkou a talířkem, chytal je a pouštěl ven. Blaze tichým, nebo oni dostanou zemi za dědictví. Bylo mu padesát a nikdy v životě vědomě nespáchal násilný čin proti jinému živému tvorovi, ačkoli občas si říkal, že to možná souvisí víc se zbabělostí než s pacifismem.

Stál ve frontě a čekal, že do scény, která se před nimi odehrávala, zasáhne někdo jiný, ale přihlížející byli zřejmě v diváckém rozpoložení, jako kdyby sledovali nějakou obzvlášť brutální performanci, a nehodlali kazit zábavu. Dokonce i sám Martin si zpočátku říkal, jestli to opravdu není nějaké pouliční představení, scéna jen zdánlivě spontánní, která má šokovat, nebo naopak ukázat, že dnešní člověk je vůči šoku imunní, protože žijeme v globalizované mediální společnosti a zvykli jsme si být pasivními voyeury násilí a tak dál a tak podobně. Tohle mu běželo nezaujatou, intelektuální částí mozku. Jeho primitivní mozek si přitom zároveň myslel: ale do prdele, to je hrůza, to je vážně hrůza, ať jde prosím ten zlý člověk pryč. Nepřekvapilo ho, že se mu v hlavě ozval otcův hlas (*Seber se, Martine*). Jeho otec byl už řadu let mrtvý, ale Martinovi pořád zněly v uších jeho řev a hulákání jako na cvičáku. Když řidič hondy vytřískal všechna okna stříbrného peugeotu a vyrazil se svou zbraní k řidiči, připravený zasadit poslední vítěznou ránu, Martin si uvědomil, že ten člověk na zemi umře, že ten šílenec ho tou pálkou *zabije* přímo před jejich očima, jestli někdo něco neudělá. Instinktivně, bez přemýšlení – kdyby totiž o tom přemýšlel, možná by to neudělal – shodil z ramene tašku a vrhl ji na hlavu toho šílence, jako by házel kladivem na stadionu.

Hlavu minul, což ho nepřekvapilo – nikdy neuměl dobře házet ani chytat, byl z těch, co uhnou, když jejich směrem letí míč –, ale

v tašce měl laptop, jeho těžká tvrdá hrana zasáhla řidiče hondy do ramene a vyvedla ho z rovnováhy.

Až do téhle chvíle se Martin ke skutečnému zločinu přiblížil jen tehdy, když Společnost spisovatelů pořádala exkurzi na policejní stanici St. Leonard. Kromě Martina se skupina skládala výhradně z žen. „Vy jste náš symbolický muž,“ prohlásila jedna z nich, a ve zdvořilém smíchu ostatních vycítil jisté zklamání, že se jejich symbolický muž aspoň nesnaží působit méně jako žena.

Nabídl jim kávu a sušenky – čokoládové s karamelovým krémem, růžové plněné vafle, na všechny udělalo dojem, jaký mají výběr – a „zkušený kriminalista“ k nim v nové zasedací síni pronesl řeč, která vypadala, že je speciálně připravená pro podobné skupiny. Pak je provedli po budově, ukázali jim dispečink a veliký sál, přívětivý asi jako jeskyně, kde lidé v civilu („Námořní vyšetřovací služba“) zvedli krátce hlavy od počítačů, usoudili – celkem správně –, že „spisovatelé“ nejsou důležití, a vrátili se k monitorům.

Všichni spisovatelé se postavili do řady při rekognici, jedné z autorských sejmuli otisky prstů a pak je – nakrátko – zavřeli do cely, kde přešlapovali a hihňali se, aby zmírnili klaustrofobii. Martina napadlo, že „hihňat se“ je skoro výhradně ženské slovo. Ženy se hihňají, muži se prostě smějí. Martin měl obavy, že i on se tak trochu hihňá. Na konci s mírnými obavami sledovali, jak se spěšně schází tým těžkooděnců, aby odvedl z cely „nebezpečného“ vězně; načasování vypadalo, jako by to celé bylo zinscenováno kvůli nim.

Pro ten typ knížek, jaké psal Martin, tedy spíš jeho alter ego Alex Blake, nebyla celá ta exkurze příliš užitečná. Byly to staromódní, mírnoučké detektivky s hrdinkou jménem Nina Rileyová. Nina byla rázná a kurážná dívka, která po svém strýci zdělila detektivní kancelář. Všechno se to odehrávalo ve čtyřicátých letech, těsně po válce. Tuhle historickou éru měl Martin obzvláště rád – tehdejší černobílou nouzi a nedostatek, spodní proud zklamání, které následovalo po hrdinství. Vídeň z *Třetího muže*, okolí Londýna z *Pouta nejsilnějšího*. Jaké to asi muselo být, pochodovat pod vlajkou spravedlivé války, zažít tolik vznešených pocitů (ano, hodně z toho byla propaganda, ale jádérko pravdy to mělo), být zbaven břemena individualismu? Stát na pokraji zničení a dostat se z něj? A pomyslet si: *A co teď?* Niny Rileyové se pochopitelně nic z těchto pocitů netýkalo, bylo jí teprve dvaadvacet a válku prožila ve švýcarském penzionátu. A nebyla skutečná.

Nina Rileyová byla vždycky „půl kluka“, ačkoli neměla žádné zjevné lesbické sklony a vytrvale se jí dvořilo mnoho různých mužů,

vůči kterým se chovala pozoruhodně cudně. (*Připadá mi to*, napsal mu „uznalý čtenář“, *jako kdyby premiantka klášterní školy vyrostla a stala se detektivem*.) Nina žila v geograficky neurčité verzi Skotska, kde bylo moře, hory i rozlehlá vřesoviště a odkud se mohla rychle dostat do každého většího města ve Skotsku (a často i v Anglii, nikdy však ve Walesu – Martina napadlo, že by to patrně měl někdy napravit) ve svém luxusním kabrioletu bristol. Když o Nině Rileyové napsal první knihu, bral to jako láskyplnou poklonu starým časům a starým formám. „Asi by se dalo říct pastiš“, prohlásil nervózně, když mu v nakladatelství představili jeho redaktorku. „Něco jako ironická pocta.“ Bylo pro něj překvapení, že ho vůbec vydají. Napsal tu knihu pro vlastní pobavení, a najednou seděl ve fádni londýnské kanceláři a měl pocit, že musí ten nesmysl, který vytvořil, nějak ospravedlnit mladé ženě, pro niž bylo zjevně obtížné udržet u něj myšlenky.

„Ať je to jak chce“, prohlásila a s viditelným úsilím obrátila pohled k němu, „já vidím knížku, která se může prodávat. Něco jako pořádná staromódní detektivka. Po nostalgii se lidi můžou *utlouct*, minulost je jako droga. Kolik knih si asi tak v té sérii představujete?“

„V sérii?“

„Ahoj.“

Martin se obrátil a uviděl, že o zárubeň se s téměř absurdní ledabylostí opírá nějaký muž. Byl věkem starší než Martin, ale stylem oblékání byl mladší.

„Ahoj“, řekla mladá redaktorka a hleděla na příchozího jako u vytržení. Jejich stručný rozhovor jako by v sobě měl mnohem víc významu, než se navenek zdálo. „Neil Winters, náš ředitel“, představila ho s pyšným úsměvem. „Tohle je Martin Canning, Neile. Napsal úžasnou knížku.“

„Senzace“, řekl Neil Winters a potřásl Martinovi rukou – měl ji vlhkou a měkkou jako leklá ryba. „První z mnoha, doufám.“

Během pár týdnů Neila Winterse přeložili do vyšších sfér evropské mateřské lodi firmy a Martin už se s ním nikdy nesetkal, přesto ale pro něj tenhle stisk ruky představoval okamžik, kdy se jeho život nepopíratelně změnil.

Nedávno Martin na knihy o Nině Rileyové prodal televizní práva. „Je to jako namočit se do horké vany. Perfektní materiál na nedělní večer“, prohlásil producent z BBC. Řekl to tak, že to znělo jako urážka, což byl samozřejmě záměr.

V tom svém dvojrozměrném fiktivním světě Nina Rileyová doposud vyřešila tři vraždy, krádež klenotů, bankovní loupež, našla

ukradeného závodního koně, zabránila únosu malinkého prince Charlese z Balmoralu a při šestém vystoupení prakticky bez pomoci překazila plán na loupež skotských korunovačních klenotů. Sedmá kniha se jmenovala *Opice na araukarii* a v brožované podobě jí byla právě teď plná knihkupectví, konkrétně regály „Tři za cenu dvou“. Kdekdo se zřejmě shodoval, že sedmička je „temnější“ (*Blake se konečně posouvá ke zralejšímu noir stylu*, napsal na Amazonu „čtenář“). Kritikem je kdekdo.), ale i přesto se „čile“ prodávala, jak řekla jeho agentka Melanie. „Konec ještě není v dohledu, Martine,“ sdělila mu. Melanie byla Irka a dokázala cokoli podat tak, že to znělo pozitivně, i když to pozitivní nebylo.

Když se ho lidé ptali – a to dělali často –, proč se stal spisovatelem, odpovídal, že stejně trávil většinu času ve vlastní fantazii, a tak mu přišlo jako dobrý nápad nechat si za to platit. Říkal to žoviálně a bez hihňání a lidé se usmívali, jako kdyby pronesl něco vtipného. Netušili, že mluví pravdu – on skutečně žil ve své hlavě. A ne v nějakém filozofickém nebo intelektuálním smyslu. Jeho vnitřní život byl pozoruhodně banální. Netušil, jestli to tak má každý. Tráví i ostatní lidé většinu času tím, že sní o lepší verzi každodennosti? Ne, nikdo nikdy nemluví o fantazii, leda snad v souvislosti s jakýmsi keatsovským vysokým uměním. Nikdo nemluví o tom, jaké to je potěšení, představit si sám sebe na trávníku, na zahradním lehátku, před sebou pořádný starosvětský čaj se spoustou dobrot, servírovaný milou ženou se zralými prsy a čistoučkou zástěrou, která říká věci jako: „Tak se pojďte najíst, káčátka,“ protože takhle v Martinově představivosti milé ženy se zralými prsy hovoří – byl to zvláštní, téměř dickensovský styl.

Svět v jeho hlavě byl mnohem lepší než svět mimo ni. Buchtičky, domácí džem z černého rybízu, šlehačka. Nad hlavou vlaštovky krájejí modromodré nebe, vrhají se dolů a zase stoupají jako stíhací piloti v bitvě o Británii. Odněkud z dálky pleskání kůže o vrbu. Vůně horkého silného čaje a čerstvě posekané trávy. Tyhle věci jsou nepochybně mnohem, mnohem lepší než děsivý chlap s baseballovou pálkou.

Martin s sebou měl laptop proto, že do fronty se postavil cestou do své „kanceláře“ (kam už tak šel dost pozdě). Nedávno si totiž pronajal „kancelář“ v rekonstruovaném domě v Marchmontu. Kdysi to bývala prodejna potravin, ale teď z toho vznikl neurčitý a bezvýrazný prostor – sádrokartonové zdi, laminátová podlaha, rychlý internet a zářivky –, kde se usadil architektonický ateliér, konzultační IT firma a teď i Martin. Pronajal si „kancelář“ v marné